

Uwagi do dokumentu „Projekt Programu Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 (PROW 2014 – 2020)”, wersja II z dnia 24 stycznia 2014 roku

I. Uwagi wstępne

I.1. 24 stycznia 2014 roku Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opublikowało na swojej stronie internetowej II projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (w tekście używa się skrótu PROW 2014 - 2020) i zaprosiło wszystkich zainteresowanych do przekazywania uwag w nieprzekraczalnym terminie do 10 lutego. Uwagi mają być przekazywane wyłącznie na dołączonym formularzu elektronicznym. Zarówno zaproszenie jak i forma konsultacji wymaga co najmniej dwóch komentarzy:

(1). Dziwi niezwykle krótki termin konsultacji, praktycznie nie więcej niż 10-12 dni. Na przygotowanie uwag do pierwszej, wstępnej wersji, bez kluczowej dla Programu części finansowej, zainteresowani mieli znacznie więcej czasu.

(2). Można zrozumieć przyczyny, dla których MRiRW sformalizowało konsultacje. Formularz, który mają wypełnić uczestnicy konsultacji, jest tak zaprojektowany, że nie ma w nim miejsca na mało konkretne uwagi ogólne, natomiast jest na przekazanie konkretnych uwag szczegółowych, odnoszących się do poszczególnych części programu, w tym poszczególnych działań. Jednakże równocześnie sformalizowanie konsultacji posunięto stanowczo zbyt daleko z dwóch co najmniej powodów: (a). Zdumiewa ograniczenie uwag, które mogą być poświęcone poszczególnym częściom programu do 2 tys. znaków. Takie ograniczenie uniemożliwia między innymi sformułowanie dobrze uzasadnionej opinii o części finansowej programu, która ma kluczowe znaczenie dla polityki rozwoju obszarów wiejskich. (b). Zainteresowani powinni jednak mieć również prawo do składania swobodnych uwag, które są szersze niż uwagi do poszczególnych punktów programu. Stanowisko MRiRW jest co najmniej nieeleganckie, gdyż świadczy o lekceważeniu osób i organizacji, które odpowiedziały na zaproszenie i zdecydowały się na zredagowanie swej opinii.

II. Uwagi ogólne

II.1. W zatwierdzonym unijnym budżecie wieloletnim przyznano Polsce w cenach porównywalnych o 1,8 mld EUR mniej niż w okresie 2007 – 2013 (tabela 1). Co więcej Polska podjęła decyzję o zmniejszeniu środków PROW o 2,3 mld EUR (25%) i przeznaczeniu ich na zwiększenie płatności bezpośrednich. W rezultacie według przedstawionej do konsultacji wersji środki unijne, przewidziane na sfinansowanie rozwoju obszarów wiejskich wyniosą w latach 2014 – 2020 8,6 mld EUR, czyli będą o blisko 40% niższe niż w latach 2007 – 2013. Z danych zaprezentowanych w tabeli 1 wynika, że priorytetem polskiej polityki rolnej w kolejnym wieloletnim okresie budżetowym będzie maksymalizacja dochodów rolniczych nawet kosztem rozwoju obszarów wiejskich w długim okresie (inwestycje rozwojowe przyniosłyby efekty również po 2020 roku). Wprawdzie regiony wiejskie mają otrzymać dodatkowe wsparcie finansowe z funduszu spójności w wysokości około 5,2 mld EUR, to kwota ta nie może być analizowana w tej opinii ponieważ nie ma (o ile nam wiadomo) formalnej decyzji w tej sprawie. Ponadto nie przedłożono do konsultacji programu, który byłby sfinansowany tymi środkami.

Tabela 1

Wspólna Polityka Rolna

Środki dla Polski w wieloletnich budżetach unijnych (w mld EUR; w cenach 2011 roku)

Przeznaczenie środków	Budżet		
	2007 – 2013	2014 – 2020	
		Zatwierdzony ¹	Po zmianach ²
Płatności bezpośrednie i środki rynkowe	13,3	21,4	23,7
Rozwój Obszarów Wiejskich	13,7	10,9	8,6
Środki ogółem	27,0	32,5	32,5

Uwagi: 1. Zatwierdzony przez Radę na posiedzeniu w składzie Ministrów Rolnictwa na posiedzeniu w dniach grudnia 2013 roku. 2. Zmiany podane do wiadomości przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi S. Kalembę na konferencji prasowej.

II.2. Plan finansowy PROW 2014 - 2020 (tabela 2), w którym poza środkami unijnymi uwzględniono również publiczne środki krajowe, potwierdza wyrażane w naszej poprzedniej opinii z 15 września 2013 roku obawy, że projekt PROW 2014-2020 ma charakter zachowawczy i charakteryzuje się rozdrobnieniem wsparcia. W tabeli tej porównano wysokość i strukturę planowanych wydatków ogółem i w podziale na niektóre działania i grupy działań w PROW 2007 – 2013 i PROW 2014– 2020. Działania pogrupowano zgodnie z klasyfikacją, przyjętą w analizach publikowanych w programie wieloletnim „Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej” (program był realizowany w latach 2005 – 2009 przez IERiGŻ – PIB).

Tabela 2

Wysokość środków publicznych unijnych i krajowych finansujących PROW – 2013 i PROW 2020 (w mln EUR i wskaźniki struktury)

Grupa działań i działania	PROW-2013	PROW- 2020
Rozwój gospodarki żywnościowej	4 937 /28,4/	5 230 /38,7/
W tym: modernizacja gospodarstw rolnych	1 849 /10,6/	2 800 /20,7/
przemysł i handel rolno – spożywczy	932 /5,4/	620 /4,6/
małe gospodarstwa	590 /3,4/	450 /3,3/
młodzi rolnicy	420 /2,4/	700 /5,2/
Rozwój innych działów gospodarki	2 911 /16,7/	650 /4,8/
Z tego: podstawowe usługi dla rolnictwa	1 541 /8,9/	100 /0,7/
Mikroprzedsiębiorstwa	1 024 /5,9/	100 /0,7/
rozwijanie działalności nierolniczej gospodarstw	346 /2,0/	450 /3,3/
Ochrona środowiska	2 929 /16,8/	2 440 /18,1/
Z tego: program rolno – środowiskowy i gosp. Ekologiczne	2 315 /13,3/	1 620 /12,0/
Zalesianie	514 /3,0/	320 /2,4/
odtworzenie rolnictwa	-	500 /3,7/
odtworzenie powierzchni leśnej	100 /0,6/	-
Wspieranie dochodów i środki socjalne	4 999 /28,7/	2 860 /21,2/
Z tego: płatności ONW	2 449 /14,1/	2 300 /17,0/
renty strukturalne	2 550 /14,6/	560 /4,1/
Inne	1 630 /9,4/	1 523 /11,3/
W tym: lokalne strategie rozwoju	621 /3,5/	735 /5,4/
odnowa i rozwój wsi	590 /3,4/	500 /3,7/
Rezerwa	-	811 /6,0/
Ogółem	17 407 /100,0/	13 514 / 100,0/

II.3. Poza przesunięciem 2,3 mld EUR na płatności bezpośrednie decyzją antyrozwojową jest przeznaczenie kwoty 2,3 mld EUR na ONW. W przypadku znacznej części ONW typu nizinnego wsparcie ma charakter dodatkowej płatności obszarowej ustanowionej w 2004 roku w tak szerokim zakresie jako uzupełnienie niskich płatności bezpośrednich. (W dużo mniejszym stopniu jej

wprowadzenie wynikało z dążenia do utrzymania rolnictwa na bardzo słabych glebach.) Te dwie decyzje zmniejszają możliwości przeznaczenia na wspierające rozwój obszarów wiejskich działania PROW 2014 - 2020, o co najmniej 3,5 mld EUR. Negatywnie należy też ocenić wyodrębnienie (zwłaszcza w tak zaproponowanej formie) w osobnym poddziałaniu wsparcia dla gospodarstw małych. Gospodarstwa małe będą szczególnie preferowane w I filarze (choćby dzięki schematowi dla małych gospodarstw czy płatności redystrybucyjnej). Równie negatywnie należy ocenić ograniczenie poziomu jednostkowego wsparcia dla inwestycji w przetwórstwo rolno-spożywcze do 2 mln zł. Jak wiadomo sukcesy eksportowe polskiej gospodarki żywnościowej w okresie członkostwa nie byłyby możliwe bez poważnych inwestycji przemysłu rolno - spożywczego, konsekwentnie wspieranych środkami unijnymi.

II.4. Zaskakujące jest dążenie do wzmocnienia pozycji publicznych podmiotów doradczych wobec rolnika. Wprawdzie wspieranie doradztwa jest kierunkiem słusznym ale sprzeciw musi budzić uzależnianie rolników od doradców na etapie ubiegania się o wsparcie (przy tym doradca nie ponosi konsekwencji, jeśli wsparcie finansowe PROW nie przynosi założonych rezultatów, ponieważ biznesplan został nieprawidłowo opracowany).

II.5. Zachowawczy charakter projektu przejawia się również między innymi w postaci rezygnacji z wdrożenia instrumentów zarządzania ryzykiem a także nieskorzystania z możliwości wdrożenia podprogramów tematycznych (i tym samym lepszego ukierunkowania wsparcia).

II.6. Jednocześnie rozwiązania w odniesieniu do działań środowiskowych i ekologicznych grożą zaprzepaszczeniem efektów uzyskanych w latach poprzednich. Po raz kolejny podkreślamy, że zaproponowana w projekcie degresywność zarówno w przypadku pakietów rolno – środowiskowo - klimatycznych jak i rolnictwa ekologicznego jest nieuzasadniona. Podtrzymujemy argumentację zawartą w naszych uwagach do projektu PROW 2014-2020, przesłanych 15 września 2013 roku (pkt. VII.14 Działanie „Program rolno – środowiskowo – klimatyczny” i pkt. VII.15 „Rolnictwo ekologiczne”). Nie powtarzając zawartego w poprzednich uwagach obszernego wywodu zwracamy jedynie jeszcze raz uwagę, że degresywność jest szkodliwa zwłaszcza na obszarach cennych przyrodniczo. Efekt środowiskowy jest tym wyższy, im większy jest zwarty obszar objęty działaniem rolno – środowiskowo – klimatycznym. Występowanie cennych gatunków ptaków czy też szczególnie wartościowych siedlisk przyrodniczych nie ogranicza się do 20 ha. Degresywność co najmniej utrudnia dużym gospodarstwom prowadzenie rolnictwa ekologicznego. Trudno bowiem część gruntów przeznaczyć pod uprawy ekologiczne a pozostałe pod tradycyjne.

II.7. Niecelowe jest utrzymywanie w niezmienionej postaci działania ONW. Nadal postulujemy ograniczenie obszarów ONW. Według proponowanej delimitacji (szczegóły w: G. Niewęgłowska (red.). *Obszary o niekorzystnym gospodarowaniu w rolnictwie. Stan obecny i wnioski na przyszłość*. Program wieloletni 2005 – 2009. Nr 95. IERiGŻ. Warszawa 2008), opartej na trzech elementach - niskim wskaźniku bonitacji gleby, wysokich walorach przyrodniczych i rzeźbie terenu (obszary górskie i podgórskie) – powierzchnia ONW uległaby zmniejszeniu z obecnych 9,4 mln ha do 4,0 mln ha. Zaoszczędzona zwolniona kwota w wysokości około 1,4 mld EUR pozwoliłaby co najmniej 150 tys. gospodarstw rolnych na inwestycje w mikroinstalacje OZE i tym samym na częściowe uniezależnienie się od przerw w dostawach energii (co jest szczególnie istotne wobec na fatalnej jakości sieci elektroenergetycznej na wielu obszarach wiejskich). Ponadto obniżenie kosztów energii i wykorzystanie możliwości sprzedaży jej nadwyżek, poprawiłoby sytuację dochodową tej grupy gospodarstw. Kwota 1,4 mld euro, przeznaczona na mikroinstalacje OZE, powinna być uznana za wydatki na inwestycje nieprodukcyjne na rzecz klimatu i wliczona do obowiązkowej puli 30% wydatków PROW, które muszą być wydatkowane na ochronę klimatu i środowiska.

II.8. Uważamy, że w planie finansowym przewidziano, naszym zdaniem, zbyt duże kwoty na niektóre działania i poddziałania. W związku z tym proponujemy:

1. Usługi doradcze – ograniczenie budżetu do 50 mln EUR.
2. Systemy jakości - ograniczenie budżetu do 20 mln EUR.
3. Scalanie gruntów – w przypadku utrzymania tego poddziałania ograniczenie budżetu do 50 mln EUR.
4. Restrukturyzacja małych gospodarstw - ograniczenie budżetu do 150 mln EUR.
5. Rozwój przedsiębiorczości usług – rozwój usług rolniczych - ograniczenie budżetu do 75 mln EUR.
6. Targowiska - ograniczenie budżetu do 50 mln EUR.
7. ONW – ograniczenie budżetu do 900 mln EUR, zgodnie z sugestiami, zawartymi w pkt. II.7.

Środki „zdjęte” z tych działań w wysokości około 2 mld EUR powinny zostać przesunięte m.in. na działania związane z zarządzaniem ryzykiem w gospodarstwach, inwestycje w gospodarstwach (mikroinstalacje OZE) oraz projekty parasolowe realizowane w ramach LEADER.

II.9. Podtrzymujemy też nasze poprzednie uwagi, że nie są uzasadnione zmiany w układzie instytucji wdrażających PROW.

III. Uwagi szczegółowe

III.1. Transfer wiedzy i działalność informacyjna

III.1.1. Poddziałanie: szkolenia zawodowe i nabywanie umiejętności

Zdecydowanie zbyt ostre zasady ustanawiania kryteriów wyboru. Preferowanie wnioskodawców, którzy dysponują własną bazą dydaktyczną – lokalową i kadrą dydaktyczną, zatrudnioną na podstawie umowy o pracę, w sytuacji, gdy szkolenia nie będą działalnością ciągłą, utrudnia organizowanie szkoleń w małych miejscowościach. Ponadto preferowanie jednostek zatrudniających wykładowców na podstawie umowy o pracę uniemożliwia lub co najmniej ogranicza możliwości wykorzystania wartościowych wykładowców szkół rolniczych oraz uczelni rolniczych i ekonomicznych, a także instytutów naukowych i różnych instytucji dydaktycznych. Na listę beneficjentów należy również wpisać prywatne podmioty doradcze.

III.1.2. Poddziałanie: demonstracje i działania informacyjne

Poddziałanie składa się z dwóch części : (1). „inwestycje w projekty demonstracyjne...” i (2). Działania upowszechniające dobre praktyki lub innowacyjne rozwiązania...”. Na listę beneficjentów należy wpisać prywatne podmioty doradcze, a także prowadzące działalność demonstracyjną i informacyjną grupy producentów, różne podmioty szkoleniowe oraz przedsiębiorstwa przemysłu rolno – spożywczego. Według proponowanych przepisów nie otrzyma wsparcia spółdzielnia mleczarska, która zdecydowała się na oborę demonstracyjną, ale wsparcie na taki cel otrzyma uczelnia.

Należy również rozważyć, czy nie są zbyt restrykcyjne przepisy, zawarte w pierwszym akapicie części „Inne informacje ważne dla działania”, wymagające co najmniej 5 lat aktywności w organizacji działań transferu wiedzy, czy czym za aktywność uważa się organizację co najmniej 6 działań w roku.

We wszystkich poddziałaniach działania „Transfer wiedzy i działania informacyjne” nie określono minimalnego i maksymalnego progu wartości projektów.

III.2. Usługi doradcze

III.2.1. Poddziałanie: Udzielanie pomocy rolnikom lub właścicielom lasów w korzystaniu z usług doradczych

Nie wiadomo czy obowiązkowy program doradczy dla rolników z terenu województwa zostanie opracowany a jeżeli tak, to na podstawie jakich kryteriów będzie oceniany? Ponadto, taki warunek może oznaczać, że działanie doradcze nie będzie dostosowane do potrzeb poszczególnych rolników.

Dziwaczny jest obowiązek przedłożenia zaświadczenia o niekaralności za przestępstwa związane z fałszowaniem dokumentów. Poza pytaniem, kto ma to zaświadczenie przedstawić (wnioskodawca czy poszczególni doradcy) to czy inne przestępstwa, np. kradzież albo malwersacja nie są groźne dla wdrożenia tego działania.

Uznanie, że porada oznacza konieczność opracowania lub zrealizowania 2 lub 3 letniego programu doradczego, zakłada a priori uznanie, że rolnik zawsze jest i będzie zadowolony z usługi i oznacza brak możliwości wycofania się ze współpracy z doradcą przed zakończeniem realizacji programu doradczego – inaczej rolnik nie uzyska zwrotu poniesionego wkładu (pomoc ma charakter refundacji poniesionych kosztów). Tym samym działanie w tej formie będzie stawiało w korzystniejszej sytuacji doradcę niż rolnika. Należałoby zatem ustalić stawkę roczną z maksymalnym pułapem – niezależnie od czasu trwania programu doradczego.

III.2.2. Poddziałanie: Wsparcie szkoleń dla doradców

Brak limitu dla poszczególnych podmiotów – mogą one bowiem prowadzić wiele różnorodnych szkoleń, z których każde (to jedyne ograniczenia) nie może trwać dłużej niż 3 lata.

W poddziałaniu tym beneficjentem są jednostki doradztwa rolniczego a nie jak w pozostałych działaniach i poddziałaniach publiczne i/lub prywatne podmioty doradztwa. Pytanie skąd to rozróżnienie i czym się różni jednostka doradztwa rolniczego od publicznego podmiotu doradczego?

Poddziałanie to powoduje, że jednostki doradztwa rolniczego będą w korzystniejszej sytuacji niż prywatne podmioty doradcze, które w celu przeszkolenia swoich doradców będą zmuszone korzystać z usług jednostek doradztwa rolniczego.

Należy również rozważyć, czy nie są zbyt restrykcyjne przepisy, zawarte w pierwszym akapicie części „Inne informacje ważne dla działania”, wymagające co najmniej 10 lat aktywności w świadczeniu usług doradczych/szkoleniowych. Za aktywne w świadczeniu usług doradczych uważa się te lata, w których udzielono co najmniej 15 udokumentowanych porad. Aktywność świadczenia usług szkoleniowych wymaga według proponowanych przepisów przeprowadzenia co najmniej 5 szkoleń w ciągu roku.

III.3. Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych

III.3.1. Poddziałanie: Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości żywności

Preferencje w przyznaniu pomocy gospodarstwom do 5 ha są nieuzasadnione, gdyż zniechęcają do uczestnictwa w systemach jakości gospodarstwa większe, bez których systemy jakości nie będą istotnym (z punktu widzenia rynku) elementem w obrocie żywnością. Wsparciem powinni być objęci wszyscy rolnicy uczestniczący w systemie, niezależnie od wielkości gospodarstwa.

Ponadto beneficjentami tego poddziałania mogliby być także rolnicy, którzy przystąpili do systemu jakości jeszcze w poprzednim okresie programowania, ale nie skorzystali wcale lub nie całkowicie wykorzystali możliwości wsparcia w okresie pierwszych 5 lat uczestniczenia w systemie. Jeśli wnioskodawca korzystał z pomocy w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości

żywności” ze środków PROW 2007-2013 w okresie krótszym niż 5 lat, może ubiegać się o pomoc w pozostałym do wykorzystania okresie, dopełniającym 5-letni okres uczestniczenia w systemie jakości, ze środków PROW 2014-2020 z działania 6.4.1.

Rolnicy powinni mieć także w kolejnym roku otrzymać refundację kosztów związanych z uczestnictwem w systemie jakości.

III.3.2 Poddziałanie: Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

Należałoby zdefiniować 2 grupy beneficjentów tego poddziałania:

1. Beneficjenci grupowych systemów jakości CHNP, ChOG i GTS – grupa, która zarejestrowała produkt w UE lub w którą się przekształciła po zarejestrowaniu produktu
2. Beneficjenci „indywidualnych systemów jakości” - Podmiot utworzony przez co najmniej dwóch producentów, wytwarzających produkty rolne lub środki spożywcze w ramach systemów jakości, zwany dalej „zespołem promocyjnym”. Każdy z członków zespołu promocyjnego musi posiadać dokument, który poświadcza jego uczestnictwo w systemie jakości.

III.4. Inwestycje w środki trwałe

III.4.1. Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Nie wiadomo, jaka jest przyczyna umieszczenia w części ogólnej zdania „Uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić element operacji” skoro dwa akapity wyżej wymienia się odnawialne źródła energii (OZE) jako jedną z pięciu możliwości poprawy ogólnych wyników gospodarstwa, co świadczy pośrednio, że OZE może być również celem operacji a nie tylko jej elementem. Dlaczego stwierdza się, że wykorzystywanie OZE musi być uzasadnione ekonomicznie. Czyba wszystkie projekty muszą spełniać kryterium efektywności?.

Dlaczego dostęp do środków działania ogranicza się za pomocą kryterium powierzchni (do 300 ha), skoro podstawowym kryterium wielkości gospodarstwa jest wielkość ekonomiczna, a górny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa, upoważnionego do starania się o wsparcie ustalono na 100 tys. EUR?. Czy w tej sytuacji dodatkowe kryterium ograniczające w postaci 300 ha powierzchni jest uzasadnione? W przypadku operacji związanej z chowem prosiąt może dojść do sytuacji, w której wielkość ekonomiczna 500 tys. EUR nie będzie przekroczona, ale gospodarstwo nie będzie mogło się ubiegać o wsparcie z powodu przekroczonej powierzchni gospodarstwa.

Ustalenie w mlecznym chowie bydła minimalnego progu 15 krów kwalifikującego do starania o wsparcie ze środków działania „Modernizacja ...” może oznaczać, że gospodarstwo posiadające 14 krów mlecznych i osiągające przeciętną wydajność na poziomie 4,8 tys. kg mleka rocznie nie będzie mogło ubiegać się o środki na rozwój produkcji bydła mlecznego z tego działania, a jednocześnie nie będzie mogło ubiegać się o wsparcie z działania dla małych gospodarstw, bo wielkość ekonomiczna takiego gospodarstwa będzie większa niż 15 tys. EUR (przychód tylko ze sprzedaży mleka w gospodarstwie liczącym 14 krów wynosi ok. 22 tys. EUR rocznie). Nasuwa się pytanie, czy nie należy się ograniczyć do ustanowienia docelowego progu minimalnego (próg po zakończeniu projektu), rezygnując z minimalnych progów „wyjściowych”.

Nawet gospodarstwo o wielkości ekonomicznej 500 tys. EUR (przy założeniu 10% rentowności) nie będzie posiadało zdolności kredytowej, niezbędnej do ubiegania się o kredyt na inwestycję z maksymalnym poziomem dofinansowania. Roczna rata kapitałowa dla kredytu 3 mln zł udzielonego na okres 10 lat wynosić będzie 300 tys. zł przy rocznym dochodzie ok. 210 tys. zł. To samo dotyczy rolników realizujących pozostałe inwestycje. 100 tys. EUR rocznego przychodu (próg maksymalny) nie pozwoli na obsługę rocznej raty kredytu w ogólnej wysokości 1 mln zł.

Spełnienie wymogu wzrostu wartości dodanej o 20% w ciągu 5 lat od dnia przyznania pomocy może być bardzo trudne do osiągnięcia. Poza tym nie jest jasne, co oznacza stwierdzenie, że faktyczna poprawa ogólnych warunków gospodarstwa może polegać między innymi na poprawie sekwestracji węgla, redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku czy wzroście zużycia energii ze źródeł odnawialnych. Jak to będzie mierzone?

III.4.2. Poddziałanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Skoro przewiduje się w tym poddziałaniu wspieranie rolników i niektórych członków ich rodzin, rozpoczynających działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, to niezbędne jest ustalenie linii demarkacyjnej między tym poddziałaniem a poddziałaniem „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”, tym bardziej, że identyczna jest wielkość wsparcia (100 tys. zł).

Nie jest jasne, czy wsparcie mogą otrzymać przedsiębiorcy zamierzający prowadzić działalność w sferze przetwórstwa lub handlu hurtowego czy też jedynie już prowadzący działalność, gdyż punkt „beneficjenci” został sformułowany niejasno i może być różnie interpretowany. Sprawa wymaga precyzyjnego wyjaśnienia. Uważamy, że również projektowane zakłady powinny mieć prawo ubiegać się o pomoc na takich samych warunkach jak istniejące.

Dlaczego wsparciu nie może polegać ubój w dużej skali?

Podtrzymujemy swoją opinię, sformułowaną w Uwagach z 15 września 2013 roku, że niesłuszne jest ograniczenie maksymalnego poziomu wsparcia do 2 mln zł. Oznacza to zmianę charakteru pomocy ponieważ w PROW 2007 – 2013 maksymalne wsparcie było dziesięciokrotnie wyższe (20 mln zł), a dla podmiotów skonsolidowanych podniesiono je w trakcie realizacji programu do 50 mln. zł.

III.4.3. Poddziałanie: Scalanie gruntów

Podtrzymujemy opinię, sformułowaną w Uwagach z 15 września 2013 roku, że scalanie gruntów nie powinno być włączone do PROW 2014 – 2020 ponieważ realizacja projektów scaleniovych trwa niekiedy wiele lat, jest kosztowna (maksymalna wsparcie projektów scaleniovych i zagospodarowania poscaleniowego w przeliczeniu na 1 ha wynosi ponad 10 tys. złotych), ale przede wszystkim zmniejszone środki PROW powinny być skierowane na efektywniejsze działania (np. na budowę dróg lokalnych pod warunkiem przeprowadzenia scaleń). Scalenia, naszym zdaniem, powinny być całkowicie finansowane z budżetu krajowego.

III.5. Przywracanie potencjału produkcji rolnej lub wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych

III.5.1. Poddziałanie: Wsparcie inwestycji ograniczających skutki prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

Nie znajduje żadnego uzasadnienia udostępnienie środków poddziałania wyłącznie gospodarstwom wielkości ekonomicznej nie większej niż 100 tys. euro. Inwestycje zapobiegające zagrożeniom, powodowanym klęskami żywiołowymi, niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi i katastrofami, powinny być realizowane niezależnie od tego, jakiej wielkości ekonomicznej gospodarstwa znajdują się na zagrożonym obszarze. Poza tym ze względu na nieprecyzyjne sformułowanie nie jest jasne, czy ograniczenie obowiązuje, jeżeli rolnik należy do spółki wodnej. Nie wiadomo także, czy w przypadku grupy rolników nie będących członkami spółki wodnej sumuje się wielkości gospodarstw?

Skoro preferowane mają być grupy rolników (punkt „Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru”) to dlaczego uznaje się, że grupa rolników zorganizowana w spółkę wodną jest gorsza?

Maksymalna kwota wsparcia inwestycji, wykonanych przez gospodarstwo wynosi 300 tys. zł, a przez spółkę wodną 500 tys. zł. Wynika stąd, że dwóch rolników może otrzymać maksymalnie 600 tys. zł, a spółka wodna, mająca 10 członków – 500 tys. zł. Takie proporcje wsparcia będą zniechęcać rolników do aktywnego uczestnictwa w spółkach wodnych tym bardziej, że limit 300 tys. zł na gospodarstwo liczy się łącznie z inwestycjami realizowanymi zbiorowo czyli w ramach spółki. Oznacza to, że rolnik samodzielnie otrzyma większe dofinansowanie.

Sformułowanie, że preferencje otrzymają gospodarstwa szczególnie zagrożone wymagają bardziej precyzyjnego zdefiniowania.

III.5.2. Poddziałanie: Wsparcie inwestycji odtwarzających grunty rolne i przywracających potencjał produkcji rolnej zniszczonej w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

Celem pomocy jest odtworzenie potencjału produkcji roślinnej lub zwierzęcej, przy czym z pomocy są wyłączone budynki, objęte umową obowiązkowego ubezpieczenia na podstawie obowiązujących przepisów prawa. Ponieważ obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegają wszystkie budynki, będące częścią gospodarstwa rolnego, pozycja pierwsza w punkcie „Koszty kwalifikowane”, zaczynająca się od słów „Koszty budowy, odbudowy...” powinna być skreślona.

III.6. Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej

III.6.1. Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)

Niezrozumiałe jest ustanowienie dwóch progów minimalnego potencjału gospodarstwa, upoważniającego do udziału w poddziałaniu: (1). powierzchniowego, ustalonego na poziomie średniej powierzchni krajowej lub średniej wojewódzkiej (w województwach, w których średnia powierzchnia gospodarstwa jest niższa od średniej krajowej) oraz (2). wielkości ekonomicznej (nie mniejszej niż 20 tys. euro). Próg powierzchniowy jest zbyteczny.

Należy dokładniej sprecyzować wymagane kwalifikacje zawodowe.

W wyniku przeprowadzonych dzięki premii zmian wartość dodana brutto gospodarstwa ma się zwiększyć co najmniej o 20%. Osiągnięcie tego wskaźnika w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej znacznie większej od minimalnego progu, upoważniającego do udziału w poddziałaniu będzie bardzo trudne a często wręcz niemożliwe, gdyż kwota 100 tys. zł. jest niewielka. Młodzi rolnicy, nie mający środków własnych, w tym zwłaszcza prowadzący gospodarstwa o relatywnie dużej wielkości ekonomicznej mogą wpaść „w pułapkę”. Rozwiązaniem mogą być dodatkowe środki z poddziałania „Modernizacja ...”.

III.6.2. Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich (Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej)

W opisie poddziałania nie określono rodzajów uprawnionej do wsparcia działalności pozarolniczej. Stąd wniosek, że ze środków działania może być wspierana każda działalność pozarolnicza. Poddziałanie pokrywa się zatem częściowo z poddziałaniem „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”, w którym przewidziano wsparcie rolników zamierzających zająć się przetwórstwem produktów rolnych. Najprawdopodobniej ze względu na warunki dostępu wielu rolników, planujących uruchomienie przetwórstwa, będzie właśnie korzystać ze środków poddziałania „Przetwórstwo...”. Dostęp do środków poddziałania „Przetwórstwo ...” mają bowiem rolnicy niezależnie od wielkości ekonomicznej prowadzonego gospodarstwa, natomiast premię z tytułu

rozpoczęcia działalności pozarolniczej mogą otrzymać jedynie rolnicy mający gospodarstwa wielkości ekonomicznej nie większej niż 15 tys. EUR. Ograniczenie to jest niezrozumiałe. Nie powinno się ustalać progu maksymalnego lub też należy go ustalić na znacznie wyższym poziomie.

III.6.3. Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (Restrukturyzacja małych gospodarstw)

Podtrzymujemy negatywną opinię na temat tego działania sformułowaną w Uwagach z dnia 15 września 2013 roku. Jest ono źle ukierunkowane (a ściślej nieukierunkowane).

Warunkiem wsparcia jest zwiększenie wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Nie podano jednak minimalnej docelowej wielkości ekonomicznej. W rezultacie wiele gospodarstw, które otrzymają wsparcie, nadal będzie gospodarstwami, stanowiącymi uboczne źródło zarobkowania i produkującymi wyłącznie na potrzeby rodziny rolnika, zwłaszcza, że za kwotę nie większą niż 60 tys. zł. nie są możliwe istotne zmiany w gospodarstwie.

Założenie, że wielkość ekonomiczna gospodarstwa nie będzie mogła ulec zmniejszeniu przez 5 lat od wypłaty II raty jest niebezpieczne gdyż nie uwzględnia zmienności cen produktów rolnych. Przy takim zapisie wystarczy, że ceny obniżą się np. w 5 roku (czyli 8 lat od złożenia wniosku!) i rolnik będzie musiał zwrócić część pomocy z odsetkami.

Nie wiadomo z jakich powodów z grona beneficjentów wyklucza się gospodarstwa prowadzące dodatkową działalność pozarolniczą w ramach KRUS.

III.6.4. Poddziałanie: Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych

Nie wiadomo dlaczego w tym działaniu pomoc mają otrzymywać przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą jedynie w powiatach o najwyższym poziomie bezrobocia – jaki ma to związek z usługami dla rolników?

Skoro pomoc może być przyznana tylko podmiotom, które prowadziły działalność 2 lata przed złożeniem wniosku, to składając wniosek, powinny udokumentować prowadzenie takiej działalności a nie deklarować obowiązkowe jej dokumentowanie w przyszłości.

III.7. Uwagi ogólne do działania 6.7

Poszczególne poddziałania są nieprecyzyjnie opisane, co stanowić będzie duże ryzyko dla rolników. Dotyczy to zwłaszcza poddziałania „Małe gospodarstwa”.

Nie wiadomo z jakich powodów druga rata ma być wypłacana beneficjentom działania „małe gospodarstwa” nie wcześniej niż po 18 miesiącach; termin ten powinien wynikać z realizacji biznesplanu.

III.8. Podstawowe usługi

III.8.1. Targowiska

Ograniczenie do miast do 200 tys. mieszkańców jest całkowicie nieuzasadnione.

III.9. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami

Podtrzymujemy wyrażony w Uwagach z dnia 15 września 2013 roku krytyczny pogląd co do zasadności kontynuacji wdrażania tego działania w dotychczasowej formie. Dodatkowe uwagi krytyczne sformułowano w pkt. II7. części „Uwagi ogólne”.

III.10. Współpraca

Podziałanie „Wsparcie na rzecz rozwoju nowych produktów , praktyk, procesów i technologii w sektorze rolno – spożywczym poprzez współpracę w ramach grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI).

Wskazanie, że członkiem grupy operacyjnej mogą być tylko te Pozarządowe Organizacje (NGO), które posiadają statut organizacji pożytku publicznego, eliminuje szereg podmiotów, które nie zamierzają ubiegać się o taki status. Członkiem grupy nie będzie mogła być izba rolnicza, chyba że potraktujemy ją jako podmiot doradczy, a będą mogli być inni lobbyści, czyli przedsiębiorcy sektorów działających na rzecz sektora rolnego i spożywczego.

Bardzo nieprecyzyjnie określone są kryteria wyboru takie jak: potencjał innowacyjny operacji czy potencjalna skala oddziaływania rezultatów operacji

Podstawowym kryterium oceny powinna być możliwość wdrożenia operacji a zatem w grupie operacyjnej powinien być zawsze: rolnik (rolnicy) i/lub przedsiębiorca.

Ze środków poddziałania „Przetwórstwo...” przedsiębiorstwo może uzyskać nie więcej niż 2 mln zł dofinansowania, a ze środków EPI nawet 10 mln zł., W tym do 1 mln zł może na koszty ogólne.

IV. Uwaga końcowa

Większość kwestii, poruszonych w części III, powinna być uregulowana rozporządzeniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ustanawiającymi szczegółowe przepisy wprowadzania w życie i realizacji poszczególnych działań i poddziałań.

EUROPEJSKI
FUNDUSZ
ROZWOJU WSI POLSKIEJ